

‘Omwonendenonderzoek bollen

In hoeverre worden mensen die dicht bij percelen met bloembollen wonen blootgesteld aan bestrijdingsmiddelen? Dat is de centrale vraag van het Onderzoek Bestrijdingsmiddelen en Omwonenden dat het RIVM dit seizoen start op een aantal plekken in het land. De KAVB is blij dat op wetenschappelijke wijze onafhankelijk onderzoek wordt gedaan naar de blootstelling.

Tekst: René Bouwmeester
Fotografie: René Faas

Huisstof, binnen- en buitenlucht en urine. Dat zijn de plekken waar wordt gezocht naar de aanwezigheid van bestrijdingsmiddelen bij het Onderzoek Bestrijdingsmiddelen en Omwonenden. Het onderzoek wordt gecoördineerd door het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM). De benodigde expertise om het onderzoek uit te voeren is verdeeld over verschillende onderzoeksinstellingen in Nederland. Deze partijen voeren het onderzoek gezamenlijk uit. Doel van het onderzoek is om uit te vinden in welke mate omwonenden van bollenvelden blootgesteld worden aan bestrijdingsmiddelen. Daarbij wordt gekeken naar contact via lucht en stof. “Als mens ben je constant in contact met

je omgeving”, legt projectleider Mark Montforts van het RIVM uit. “Blootstelling kan plaatsvinden via lucht en stof. Stel dat het in de lucht zit, wat gebeurt er dan? De middelen kunnen ook neerslaan in huisstof. Een andere mogelijkheid is dat omwonenden de middelen naar binnen lopen via zand en stof.”

Het onderzoeksteam levert daarom onder meer een deurmat om dat stof op te vangen. Tevens worden binnen en buiten luchtmetingen verricht. Om vast te stellen of omwonenden de stoffen daadwerkelijk binnenkrijgen, wordt hun urine getest op de aanwezigheid van restanten van bestrijdingsmiddelen. Voor dit onderzoek hoeft niet de hele familie urine te verzamelen, twee leden van een huishouden volstaat. Bij dit onderzoek wordt ook gekeken naar het voedingspatroon en de invloed van gedrag, zoals buiten bewegen. Op die manier is te achterhalen langs welke weg en in welke mate mensen zijn blootgesteld.

Het onderzoeksteam heeft alle percelen in Nederland bekeken en een aantal plekken in Noord- en Zuid-Holland gevonden met opti-

male omstandigheden voor het onderzoek. Het is belangrijk dat de metingen worden verricht rond een perceel waarvan zeker is dat er komend seizoen bollen worden geteeld. Rondom dit perceel moeten in alle windrichtingen op verschillende afstanden woningen staan. De keuze voor deze aanpak heeft te maken met voorwaarden om het onderzoek valide te maken. Teeltgebieden in andere provincies voldoen niet of in beperkte mate aan deze criteria. Telers die willen meewerken aan het onderzoek hoeven zich niet te melden. De onderzoekers gaan telers en omwonenden van deze plekken zelf benaderen. Deze maand start de werving van telers rondom deze plekken. Nadat afspraken met de telers zijn gemaakt, worden de omwonenden benaderd.

‘Speuren naar sporen van middelen in stof, lucht en urine’

Het onderzoek richt zich in deze fase op de twee meest voorkomende bollenteelten in Nederland: tulp en lelie. Van deze teelten is bekend welke middelen er worden gebruikt en hoe die stoffen meetbaar zijn in omgevingslucht en stof. Deelname aan het onderzoek staat de reguliere gewasbescherming niet in de weg. Montforts benadrukt dat het onderzoek niet is bedoeld om telers te controleren. Evenmin geeft RIVM een gezondheidsoordeel over de

Wat vooraf ging...

De Gezondheidsraad bracht begin 2014 een advies uit aan de staatssecretarissen van Infrastructuur en Milieu en van Economische Zaken. Daarin stelde de raad dat er onderzoek nodig is naar de mate waarin omwonenden van landbouwpercelen worden blootgesteld aan gewasbeschermingsmiddelen. De raad meldde dat uit buitenlands onderzoek aanwijzingen zijn gekomen dat omwonenden gezondheidsrisico's kunnen lopen, zoals kans op aandoeningen van het zenuwstelsel en kinderleukemie. Het kabinet besloot op basis van het advies tot het uitvoeren van een onderzoek. Het RIVM heeft de opdracht gekregen om een meerjarig blootstellingsonderzoek uit te voeren onder omwonenden. In eerste instantie richt het onderzoek zich op omwonenden van bollenvelden (eerste fase) en fruitboomgaarden (tweede fase). Hiervoor heeft de regering 8,9 miljoen euro uitgetrokken.

André Hoogendijk: ‘Telers zijn ook omwonenden’

teelt ook belangrijk voor telers'

Mark Montforts: 'We willen begrijpen hoe de blootstelling samenhangt met de bespuiting'

gemeten waarden. "We onderzoeken niet of een teler volgens de regels heeft gewerkt. We willen begrijpen hoe de blootstelling samenhangt met de bespuiting." Het onderzoek start dit jaar en duurt in principe twee seizoenen. In 2018 moeten de resultaten bekend zijn. De onderzoekers gebruiken de metingen om rekenmodellen te maken. Met deze modellen kunnen zij voorspellingen doen over blootstelling in allerlei gevallen. Ook helpen deze resultaten om inzichtelijk te krijgen waar meer onderzoek noodzakelijk is.

BELANG

Het grote verschil met andere onderzoeken, is dat informatie over de bespuiting wordt gekoppeld aan metingen in de omgeving en bij de omwonenden. Daarbij wordt niet alleen gekeken naar de emissie van damp en drift (verspreiding) op het moment van spuiten, maar ook in de week daarna. Gedurende die week zal de windrichting wellicht veranderen zodat ook die gevolgen worden waargenomen. Ook is het effect van inloop te meten. "We doen die metingen op iedere plek twee keer", legt Montforts uit. "En we komen buiten het spuitseizoen terug om achtergrondmetingen te doen."

De KAVB hecht veel waarde aan het onderzoek, legt adjunct-directeur André Hoogendijk uit. "Er zijn twee redenen waarom we dit belang-

rijk vinden. Ten eerste gaat dit onderzoek niet alleen om omwonenden, maar ook om telers. Zij wonen met hun familie naast het bollenveld. Telers zijn net zo goed omwonenden en hebben net zo veel belang bij informatie over mogelijke blootstelling."

"Daarnaast worden overal in het land door telers en omwonenden gesprekken gevoerd over het gebruik van bestrijdingsmiddelen", zegt Hoogendijk. "Bij omwonenden zit onrust. Ik denk dat het onderzoek van het RIVM die onrust niet helemaal zal wegnemen, maar we weten na afloop wel precies hoe we ervoor staan, doordat op

wetenschappelijke basis onderzoek is gedaan. Op dit moment zijn er geen cijfers over blootstelling aan middelen. Straks weten we of die blootstelling er wel of niet is." Hoogendijk rekent op medewerking van de telers, al kan hij zich voorstellen dat sommige mensen bedenkingen hebben. "Bollentelers voelen soms maatschappelijke weerstand tegen de sector. Zij zullen misschien ook denken, 'moet dit in onze teelt? Kan het niet in aardappelen of mais?' Ik kan me dat voorstellen. Het is een onderzoek waar een teler voor het eigen bedrijf weinig aan heeft, maar voor de sector is het van groot belang."

KAVB in klankbordgroep

Het RIVM heeft voor het onderzoek een klankbordgroep in het leven geroepen. In deze groep zitten partijen met relevante en aantoonbare belangen bij het onderzoek. De leden van de groep denken mee, maar zijn niet betrokken bij de uitvoering van het onderzoek. Leden van de klankbordgroep zijn LTO Nederland, Stichting Bollenboos, De Natuur en Milieu Federaties, GGD Nederland, Nefyto, Vereniging Leefmilieu, Gemeente Schagen, NVWA, fruittelersorganisatie NFO, Bewonersgroep Bloemberg en de KAVB. Het RIVM heeft een onderzoeksconsortium gevormd waarin deze partijen vertegenwoordigd zijn. Het consortium wordt geleid door de Universiteit Utrecht en bestaat uit wetenschappers van Wageningen Universiteit (Altera, PPO, PRI, RIKILT), Radboud Universitair Medisch Centrum Nijmegen, Universitair Medisch Centrum Groningen, TNO, CLM, en Schuttelaar & Partners.